

AGNIESZKA SIERADZKA-MRUK
<https://orcid.org/0000-0003-3075-1748>
agnieszka.sieradzka-mruk@uj.edu.pl
Uniwersytet Jagielloński
Kraków, Polska

DOI: <http://dx.doi.org/10.17651/ONOMAST.64.14>
Onomastica LXIV, 2020
PL ISSN 0078-4648

NAZWY STACJI DROGI KRZYŻOWEJ

(PRZEMIANY STRUKTURY I FUNKCJI W XX WIEKU)

Słowa tematyczne: ideonimy, droga krzyżowa, Sobór Watykański II, zmiany języka religijnego

WPROWADZENIE

Mówiąc o nazwach stacji nabożeństwa drogi krzyżowej, można mieć na myśli napisy umieszczone na trasie odprawiania nabożeństwa, w kościołach lub na otwartym terenie, towarzyszące czterem krzyżom, a najczęściej także przedstawieniom plastycznym. Nazwy te funkcjonują wtedy jak tytuły obrazów czy rzeźb. Jak wiadomo, tytuły są zaliczane do ideonimów, niekiedy umieszczane są w obrębie chrematonimii (Breza, 1998, s. 348; Okoniowa, 2007, s. 74), niekiedy natomiast ideonimia traktowana jest jako odrębna kategoria nazw (Kosyl, 2001, s. 447; Gałkowski 2011, s. 40–41).

Nazwy stacji są także wymieniane w trakcie odprawiania nabożeństwa. W związku z tym pojawiają się w tekstach rozważań drogi krzyżowej w modlitewnikach, antologiach, wydawanych także osobno w formie broszurowej. W takich wypadkach ideonimy te funkcjonują jako śródtytuły i mają między innymi funkcję delimitacyjną, tzn. dzielą tekst na 14 segmentów.

Oczywiście te znaczenia ściśle się łączą, ponieważ nabożeństwo drogi krzyżowej może być wprawdzie odprawiane indywidualnie, własnymi słowami modlącego się lub nawet przez niewerbalną kontemplację, w zasadzie w dowolnym miejscu, najczęściej jednak jest publicznie odprawiane w kościołach przy stacjach kanonicznie erygowanych¹. Nabożeństwu na ogół przewodniczy ksiądz odczytujący przygotowane wcześniej rozważania. Istnieje wiele różnych tekstów tego nabożeństwa. W jednym ze zbiorów takich rozważań autor pisze:

¹ Co jest związane z uzyskaniem odpustu zupełnego (Kopeć, 1994, s. 20–21).

„Nazwy poszczególnych stacji każdego z rozważań pochodzą z różnych polskich świątyń. [...] Znajdują się [...] owe kościoły niejako „po drodze” z Pabianic, gdzie aktualnie pracuję, do rodzinnego Tarnowa” (Ważny, 2003, s. 6).

Powyższy cytat pokazuje ten właśnie podwójny status ideonimów: tytuły obrazów są zarazem śródtytułami w tekstach rozważań.

Przedmiotem tego opracowania są nazwy stacji umieszczone w opublikowanych rozważaniach drogi krzyżowej. Wydaje się jednak na podstawie pobieżnego oglądu napisów umieszczonych przy nowszych przedstawieniach plastycznych stacji², że tendencje rozwojowe, które możemy zaobserwować w obu rodzajach nazw, są bardzo podobne.

W artykule opisujemy zmiany struktury składniowej, składu leksykalnego i funkcji wspomnianych tytułów. Ponieważ jako śródtytuły są one elementem wypowiedzi językowej, poruszając kwestie funkcji, posłużymy się znanym schematem R. Jakobsona ze względu na jego popularność i klarowność. Wykorzystamy także klasyfikację M. Rutkowskiego (2001), która wykazuje duże zbieżności z propozycją Jakobsona (Rutkowski i Skowronek, 2004, s. 44). Należy jednak podkreślić, że opisywane nazwy właściwie zawsze pełnią kilka funkcji jednocześnie, w tym prymarną dla nazw własnych funkcję identyfikacyjną.

Zasadniczą częścią materiału badawczego jest około 200 tekstów nabożeństwa wydanych od początku XX w. do dziś, czyli do 2020 r.³ Koncentruję się zatem na XX w., który był okresem szczególnie burzliwych przemian dyskursu religijnego⁴.

Warto jeszcze uczynić zastrzeżenie, że skupiamy się na klasycznej drodze krzyżowej czternastostacyjnej. W ciągu ostatnich 20 lat pojawiły się innowacje w tym względzie, polegające na dodaniu piętnastej stacji albo przyjęciu tzw. stacji biblijnych⁵, zdarzają się też przypadki rozważania w ramach nabożeństwa innych treści — nawet Bożego Narodzenia (Uczcijmy, 2013, s. 76) — można mieć jednak wątpliwości, czy to jeszcze jest realizacja tego samego gatunku⁶. Najpowszechniej odprawiana droga krzyżowa liczy, jak wspomniano, czternaście stacji o określonej tradycyjnie treści.

² Na przykład w ogrodzie opactwa w Gościkowie-Paradyżu (Lubuskie) czy w kościele Franciszkanów w Jaśle (Podkarpacie).

³ Nabożeństwo drogi krzyżowej w klasycznej postaci powstało w XVII w., już wcześniej jednak istniały podobne nabożeństwa pasyjne (Kopeć, 1994, s. 15).

⁴ Zob. na ten temat m.in. Makuchowska, 1994, s. 107–112; Sieradzka-Mruk, 2016, s. 219–225.

⁵ Na temat wyżej wymienionych oraz innych innowacji gatunkowych w drodze krzyżowej zob. Sieradzka-Mruk, 2014, *passim*.

⁶ Z drogi krzyżowej wyrosło także nowe nabożeństwo o treści wielkanocnej — tzw. droga światła, odprawiana m.in. w Krakowie w kościele Kapucynów.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

Oto zestawienie najpopularniejszych tytułów:

- I „(Pan⁷) Jezus (przez Piłata) na śmierć skazany/osądzony”.
- II „(Pan) Jezus bierze krzyż na (swoje) ramiona”.
- III „(Pan) Jezus po raz pierwszy pod krzyżem upada”.
- IV „(Pan) Jezus spotyka (Najświętszą Maryję Pannę) Matkę swoją”.
- V „(Szymon) Cyrenejczyk / Cyreneusz / z Cyreny pomaga nieść/dźwigać krzyż (Panu) Jezusowi”.
- VI „(Święta) Weronika ociera twarz (Panu) Jezusowi”.
- VII „(Pan Jezus) po raz drugi pod krzyżem upada”.
- VIII „(Pan) Jezus pociesza płaczące niewiasty”.
- IX „(Pan) Jezus po raz trzeci pod krzyżem upada”.
- X „(Pan) Jezus z szat obnażony”.
- XI „(Pan) Jezus do krzyża przybity”.
- XII „(Pan) Jezus na krzyżu umiera”.
- XIII „(Pan) Jezus z krzyża zdjęty”.
- XIV „(Pan) Jezus złożony w grobie”.

Taki lub nieco zmieniony zestaw tytułów powtarza się w całym badanym okresie, znacznie rzadziej jednak pod koniec XX w. i obecnie (np. Aniół, 1902; Brewiarzyk, 1912; Paulini, 1938; Jakiel, 1946; Wojdecki, 1985; O Krzyżach, 2013).

Zmiany mogą polegać na przykład na użyciu synonimów lub rozwijaniu zdania o dodatkowe określenia, przy zachowanym schemacie składniowym. Interesujący jest zakres tych modyfikacji oraz pojawianie się tytułów innowacyjnych, tu widoczne są bowiem różnice w różnych okresach XX w.

Na początku XX w. nazwy stacji pod względem składniowym mają postać zdań lub oznajmień (równoważników zdania) z imiesłowem przymiotnikowym biernym (por. np. Pisarek, 1967, s. 40). Konstrukcje typu „Jezus do krzyża przybity” będziemy uważać za równoważniki zdania ze względu na możliwość wprowadzenia czasownika w formie osobowej (np. *zostaje, jest*) — XI „Jezus (zostaje) do krzyża przybity” (Podgórze, 1903, s. 22) lub „Jezus (jest) do krzyża przybijany” (Bochnia, 1900, s. 19). Taka właśnie bez wyjątku jest struktura składniowa nazw w badanym materiale od początku XX w. aż do I wojny światowej.

Nazwy te pełnią wyraźnie funkcję informatywną, czyli deskrypcyjną w ujęciu M. Rutkowskiego (2001, s. 13), to znaczy mają za zadanie jasno poinformować uczestnika nabożeństwa o treści danej stacji. Było to uzasadnione szczególnie na początku XX w., kiedy to droga krzyżowa nie była jeszcze nabożeństwem

⁷ Elementy fakultatywne piszę w nawiasie, warianty oddzielał ukośnikiem.

znany wszystkim wiernym. Początkowo tylko kościoły franciszkańskie miały przywilej erygowania stacji (ograniczenie to zniesiono w 1871 r.), upowszechnienie nabożeństwa następowało jednak stopniowo (Kopeć, 1994, s. 17). Jak sprawdziłam, również nie w każdym modlitewniku na początku XX w. można było to nabożeństwo znaleźć.

Mimo wymienionych cech wspólnych pojawiają się w tym okresie tytuły odbiegające od wymienionych, np. bardziej rozbudowane. Niekiedy zmieniają one nieco interpretację danego wydarzenia.

Przykładowo: obok najczęstszego sformułowania nazwy stacji XII „Jezus na krzyżu umiera” (np. Chrząszcz, 1914, s. 262) znajdujemy tytuł „Jezus na krzyżu w górę wyniesiony umiera” (Podgórze, 1903, s. 23), a nawet „Jezusa przybitego na krzyż podnoszą w górę” (Aniół, 1902, s. 378). Wydaje się więc, jakby niektórzy autorzy koncentrowali się na fakcie podniesienia krzyża, a nie na śmierci Chrystusa. Staje się to bardziej zrozumiałe w kontekście słów Jezusa: „A ja, gdy zostanę nad ziemię wywyższony, przyciągnę wszystkich do siebie. To powiedział, zaznaczając, jaką śmiercią miał umrzeć” — dodaje ewangelista (J 12,33, BT). Zapewne mamy tu też związek ze świętem Podwyższenia Krzyża Świętego. Wzniesienie Jezusa na krzyżu ma więc charakter symboliczny.

Z kolei przy stacji XIII obok najczęstszego połączenia „Jezus z krzyża zdjęty” mamy współrzędne wypowiedzenie „...i na łonie Matki (swojej) złożony” (np. Brewiarzyk, 1912, s. 316) — najczęściej tego rodzaju tytuł pojawia się od początku XX w. do Soboru Watykańskiego II. Wydaje się, że ilustruje on większą niż obecnie maryjność przedsoborowych tekstów, w których przeżycia Matki Boskiej stanowią wyjątkowo ważny temat.

Dość dużą wariantywnością odznacza się stacja VIII z najczęstszym tytułem „Jezus pociesza płaczące niewiasty” (np. Brewiarzyk, 1912, s. 311). Przy tej stacji używane są czasowniki *pociesza*, *cieszy*, *naucza*, *poucza*, *napomina*, *upomina*, *mówi*, *przemawia*, *spotyka*. Zdecydowanie najczęstszy, szczególnie w pierwszej połowie XX w., jest wyraz *pociesza*. *Cieszy* w tym znaczeniu jest archaizmem występującym tylko wyjątkowo na początku minionego stulecia (Aniół, 1902, s. 367), natomiast pozostałe czasowniki pojawiają się przez cały badany okres, częściej jednak pod koniec XX i na początku XXI w. (np. Chmiel, 2006, s. 43; Korża, 2013⁸). Problematyczna wypowiedź Jezusa w Ewangelii (Łk 23, 28–31) brzmi dzisiaj:

„Córki jerozolimskie, nie płaczcie nade Mną; płaczcie raczej nad sobą i nad waszymi dziećmi! Oto bowiem przyjdą dni, kiedy mówić będą: «Szczęśliwe niepłodne łona, które nie rodziły, i piersi, które nie karmiły» [...] Bo jeśli z zielonym drzewem to czynią, cóż się stanie z suchym?»” (BT, 1990, s. 1211).

⁸ Przy tekstach zaczerpniętych z internetu nie podajemy numerów stron.

Najwyraźniej wielu autorów, szczególnie późniejszych, wbrew tradycyjnemu ujęciu, jest zdania, że mamy tu do czynienia z innym aktem mowy niż pocieszenie.

Pozostałe, mniej poważne modyfikacje polegają między innymi na rozwijaniu wypowiedzeń w tytułach o dodatkowe określenia, szczególnie o przydawki przymiotne, ale nie tylko. Niektóre z tych określeń odwołują się do różnych wrażeń zmysłowych, wzrokowych, dotykowych czy nawet smakowych, co pozwala lepiej wyobrazić sobie daną scenę:

V „Jezusowi krzyż **ciężki** nieść pomaga Szymon Cyrenejczyk” (Grudziądz, 1906, s. 199).

VI „Jezusowi twarz **skrwawioną i upłwaną** ociera św. Weronika” (Chrząszcz, 1914, s. 250).

X „Jezus ze (sic!) szat obnażony, **octem żółcią i mirrą napawany**” (Podgórze, 1903, s. 19).

III „Jezus **omdlały** pierwszy raz upada pod krzyżem” (Wadowice, 1903, s. 16).

VII „Jezus drugi raz upada pod krzyżem **w bramie sądowej**” (Wadowice, 1903, s. 32).

Są też określenia wprowadzające element ekspresywny i/lub wartościujący (a zatem pełniące funkcję ekspresywną i impresywną zarazem), np.:

IV „Jezus spotyka się z **bolesną** Matką swoją” (Aniół, 1902, s. 355).

VI „Weronika skrwawioną i **zeszpeconą** twarz Jezusowi ociera” (Podgórze, 1903, s. 12).

XI „Jezus do krzyża **okrutnie** przybity” (Wadowice, 1903, s. 48).

II „Jezus bierze krzyż na **zbole** ramiona swoje” (Wadowice, 1903, s. 12).

Inne dodatkowe określenia to: *Pan* w stosunku do Jezusa, *Najświętsza Panna* w stosunku do Maryi, *święta* w stosunku do Weroniki. Na początku XX w. najbardziej rozbudowane określenia dotyczą Maryi, np. IV „Jezus spotyka się z **Najświętszą Panną** Matką Swoją” (Grudziądz, 1906, s. 197).

Określeń tych jest wyraźnie mniej w II połowie XX w., a niemal zanikają pod koniec stulecia⁹ — w nowszych tytułach pojawia się prawie wyłącznie słowo *Matka*.

Szyk wypowiedzeń może być rozmaity. Istnieje jednak wyraźna tendencja do umieszczania czasownika (w formie osobowej lub imiesłowu) na końcu wypowiedzenia, np. XII „Pan Jezus na krzyżu umiera” (Wielicki, 1912, s. 280), I „Jezus od Piłata na śmierć skazany” (Podgórze, 1903, s. 4). Wydaje się, że jest to wpływ składni łacińskiej. Z kolei imię własne *Jezus* lub zastępujące je określenia *Chrystus* i *Zbawiciel* pojawiają się często w pozycji inicjalnej, niezależnie od tego, czy pełnią funkcję podmiotu czy dopełnienia, np.: VI „Jezusowi twarz

⁹ Co jest zbieżne z obserwacjami języka modlitwy (Makuchowska, 1998; Sieradzka-Mruk, 2018). Modlitewna etykieta językowa ulega uproszczeniu.

ociera św. Weronika” (Grudziądz, 1906, s. 201), V „Jezusowi krzyż ciężki nieść pomaga Szymon Cyrenejczyk” (Chrząszcz, 1914, s. 248), XI „Jezusa do krzyża przybijają” (Aniół, 1902, s. 375). Wydaje się, że oba te zjawiska mają związek ze strukturą tematyczno-rematyczną wypowiedzenia.

W okresie od I wojny światowej aż do Soboru Watykańskiego II podstawowa część nazw stacji staje się jeszcze bardziej schematyczna, i to nawet w tekstach w całości dość innowacyjnych (Kiersnowski, 1926; Haduch, 1921). Wciąż używa się szyku z czasownikiem w pozycji finalnej, który to szyk musi być już wtedy odbierany jako archaiczny, zapewne zabieg ten ma służyć uwzniośleniu. Znikają dodatkowe określenia ekspresywne i inne, przez co nazwy te stają się krótsze. Realizują najczęściej podstawowy wariant danego tytułu.

W pewnej grupie tekstów mamy już jednak do czynienia z innowacjami składniowymi.

Wciąż najczęstsze są omówione wcześniej zdania i oznajmienia, ale pojawiają się też rzeczowniki odczasownikowe (forma określana niekiedy jako *gerundium*), a w związku z tym tytuły przyjmują formę tzw. zawiadomień (Pisarek, 1967, s. 38), np. XIII „Zdjęcie Ciała z krzyża” (Antoniewicz, 1923, s. 71), XI „Przybicie Jezusa do krzyża” (Tom. Tromb., 1933, s. 83), II „Podjęcie krzyża”, XII „Konanie na krzyżu” (Opole, 1960, s. 440, 444). Po raz pierwszy w badanym materiale pojawiają się te formy w 1916 r., wówczas był to jednak odosobniony przypadek (Franciszkanie, 1916, s. 11–31).

Zdecydowanie przełomowym momentem wydaje się Sobór Watykański II (1962–1965) — jak się okazuje, wydarzenie to miało wpływ na zjawiska z różnych poziomów językowych¹⁰. Innowacyjność zapoczątkowana przez sobór z czasem nasila się coraz bardziej.

Przykładowo w tekstach posoborowych zwiększa się liczba krótkich¹¹, jedno- wyrazowych tytułów, składniowo będących zawiadomieniami, które nie tyle informują, co sygnalizują dane wydarzenie, np. IV „Matka”, VI „Weronika” (Ryś, 2013, s. 19, 25), I „Wyrok” (Młodziej, 2003, s. 86), XIV „Grób” (Prawdy, 2013). Zakłada się najwyraźniej, że uczestnik nabożeństwa zna już treść stacji, więc funkcja informatywna odsuwa się na dalszy plan.

Należy zwrócić uwagę na to, że często tytuły wzbogacają interpretację tekstu¹². We współczesnych tekstach przykładowo obok tradycyjnego tytułu stacji XIV

¹⁰ Pisałam o tym w wielu opracowaniach, np. Sieradzka-Mruk, 2016, s. 219–225.

¹¹ U niektórych autorów jednak jest odwrotnie: uwagę zwracają właśnie długie tytuły, np. XI „Wielkie milczenie zapanowało w całym stworzeniu: Syn Boży został przybity do krzyża” (Poznań, 2013, s. 46).

¹² W tym wypadku być może należy mówić o wymienionej przez M. Rutkowskiego funkcji aluzyjnej w sensie relacji do szeroko rozumianej sytuacji, tu — kontekstu biblijnego czy teologicznego. Nie znaczy to jednak, że takie tytuły nie informują. Wydaje się, że granica między funkcją deskrypcyjną a aluzyjną jest płynna (por. Rutkowski, 2001, s. 18).

„Jezus w grobie złożony” mamy cały szereg tytułów poruszających temat zmartwychwstania: „Poprzez grób” (Ryś, 2013, s. 47), „Chrystus żyje” (Abramek, 1994, s. 54), „Pełnia życia” (Gorzandt, 1994, s. 75), „Nadzieja” (Młodziej, 2003, s. 94) lub dłuższy tytuł „Jezus złożony w grobie w oczekiwaniu zmartwychwstania” (Chmiel, 2006, s. 74). Mamy tu do czynienia z postulowanym przez teologów dowartościowaniem elementu paschalnego (Kopeć, 1994, s. 24–25), ale też być może odpowiada to po prostu na potrzebę wiernych, aby zamknąć nabożeństwo wielkopostne optymistycznym akcentem.

Inne tytuły ukierunkowujące interpretację to np.: V „Bądź bliźnim” (Grudniok, 1994, s. 83), II „Potrzeby innych” (Smoliński, 2017, s. 58), X „Godność chrześcijanina” (Smoliński, 2017, s. 60). Odnoszą one wydarzenia pasyjne do problematyki moralnej z życia współczesnych. Należy wyjaśnić, że teksty religijne często zbudowane są na zasadzie analogii (Wojtak, 2004b, s. 108). Podobieństwo między sytuacją ze świata *sacrum*, np. przedstawioną w Biblii, a życiem codziennym człowieka ma wskazywać odbiorcom właściwą drogę postępowania. Można tu zatem mówić o funkcji aluzyjnej, ponieważ nazwa odnosi się do sytuacji odbioru (Rutkowski, 2001, s. 18). Jak pisałam obszerniej w innym miejscu (Sieradzka-Mruk, 2016, s. 223), wspomniana zasada analogii odgrywa o wiele większą rolę w nabożeństwie posoborowym niż wcześniej — przez przywoływanie konkretnych problemów współczesnego świata. Ma to też związek ze znacznym udziałem funkcji impresywnej (w tym funkcji perswazyjnej i dydaktycznej).

Okazuje się, że podkreślanie wspomnianej analogii mogą służyć kategorie fleksyjne użyte w tytułach, jak np. liczba mnoga w następujących przykładach: I „Stacja niesłusznie potępianych”, III „Stacja upadających pod krzyżem na początku drogi”, X „Stacja publicznie wydrwionych” (Maliński, 1994, s. 299–303).

Wykorzystanie takich form wskazuje na to, że tekst nabożeństwa nie mówi wyłącznie o Jezusie, ale odnosi się do innych ludzi, w tym być może do uczestników nabożeństwa.

Jeszcze wyraźniej jest to widoczne w najnowszym tekście „Droga krzyżowa epidemii” (Węgrzyniak, 2020). Oto przykładowe tytuły stacji: I „Zostaliśmy skazani na epidemię”, II „Bierzemy krzyż na swoje ramiona”, III „Upadamy z powodu nonszalancji”. Tu ważną rolę w interpretacji tekstu odgrywają kategorie liczby mnogiej i 1. osoby czasownika.

Z kolei w tytułach jednego z tekstów używa się nietypowo 2. osoby czasownika: I „Zostałeś skazany na śmierć”, V „Przyjmujesz pomoc Szymona z Cyreny”, XII „Umierasz na krzyżu” (Bories, 2000, s. 9–16). Zwroty do Jezusa podkreślają aspekt modlitewny tego nabożeństwa, który w zasadzie jest obecny mniej lub bardziej wyraźnie we wszystkich badanych tekstach.

Na funkcję impresywną wyraźnie wskazuje użycie trybu rozkazującego i bezokolicznika w innym tekście, np. XI „Bądź ofiarny”, XIII „Kochaj jak Matka”, I „Nie sądzić”, III „Podnieść na duchu” (Grudniok, 1994, s. 81–86).

Mówiąc o tej funkcji, należy też zauważyć, że w wielu współczesnych tytułach, podobnie jak było na początku XX w., chociaż w innej nieco postaci, pojawiają się wyrażenia wartościujące. Często są to rzeczownikowe nazwy wartości, jak *miłość, dobroć, godność, tryumf*, czy antywartości: *tragedia pomyłki, osamotnienie, klęska, krzywda*; także przymiotniki i przysłówki, np. *ofiarny, czysty, niesprawiedliwie, niesłusznie*. Oto przykłady: XIV „Złożenie Jezusa w grobie — klęska czy tryumf?” (Poznań, 2013, s. 48), XIV „Nadzieja” (Młodzież, 2003, s. 94), XII „Osamotnienie” (Smoliński, 2017, s. 60), X „Prawo do godności” (Abramek, 1994, s. 52), I „Stacja niesłusznie potępianych” (Maliński, 1994, s. 300), XI „Bądź ofiarny” (Grudniok 1994, s. 85).

Leksemy tego typu mogą też wskazywać na różne interpretacje danego wydarzenia, np. wspomniane już niewiasty jerozolimskie ze stacji VIII mogą być określone jako *życzliwe i współczujące* albo *placzące*: „Jezus spotyka **współczujące** kobiety” (Chmiel, 2006, s. 43), „Życzliwe niewiasty bezradne wobec Umęczonego, ale On je pociesza” (Poznań, 2013, s. 45), „**Placzące** serca” (Smoliński, 2017, s. 59).

Na przykładzie tej stacji możemy zaobserwować też stopniowy proces usuwania archaizmów: chociaż również w najnowszych tekstach dominuje leksem *niewiasty*, w kilku z nich został on już zastąpiony przez *kobiety* (natomiast na początku XX w. mieliśmy też do czynienia z hiponimem *matrony*): „Jezus cieszy płaczące matrony” (Aniół, 1902, s. 367), „Jezus spotyka współczujące kobiety” (Chmiel, 2006, s. 43). Podobnie nacechowane archaicznie określenie *na łonie Matki* ze stacji XIII zostało zmienione, chociaż tylko w jednym tekście na formę: „Na kolanach Matki” (Duda, 2013).

Pojawiają się nowe wyrazy, których nie łączylibyśmy raczej z językiem religijnym, zapożyczone i oficjalne, np. *konsekwencja* czy *egzekucja* (ten ostatni zamiast wyrazu *ukrzyżowanie*), albo przeciwnie — nacechowane potocznie¹³, np. *krytykanctwo* czy *zmordowany*: II „Konsekwencja” (Młodzież, 2003, s. 87), XI „Egzekucja” (Prawdy, 2013), „Weronika ociera twarz **zmordowanego** Jezusa” (Korża, 2013), IX „Krytykanctwo” (Smoliński, 2017, s. 60).

O ile wewnątrz tekstów rozważań zanik archaizmów i wyrazów nacechowanych podniosłe, a pojawianie się kolokwializmów to zjawiska dość częste, o tyle w tytułach stacji archaizmy utrzymują się dłużej, np. X „Jezus z szat **obnażony**”. W najnowszych tekstach tylko wyjątkowo pojawiają się inne określenia, np. „Z Pana Jezusa zdejmują szaty” (Skarbczyk, 1983, s. 162), „Nagi” (Ryś, 2013, s. 35) czy „Twoje całkowite огоłocenie” (Bories, 2000, s. 15). Wyraz *ogolocenie* jest terminem teologicznym (Rahner i Vorgrimler, 1987, s. 175), mamy tu więc do czynienia z pogłębioną interpretacją wydarzenia.

¹³ Współwystępowanie kolokwializmów i wyrazów książkowych we współczesnym języku religijnym wbrew pozorom nie jest rzadkim zjawiskiem (zob. Sieradzka-Mruk, 2016, s. 220).

Interesujące zmiany zaszły w przypadku jednego z bohaterów drogi krzyżowej zwanego w dawnych tekstach najczęściej *Szymonem Cyrenejczykiem*, rzadko *Cyreneuszem*, a obecnie wyłącznie *Szymonem z Cyreny*. Z pewnością najważniejszy wpływ miały tu funkcjonujące w danym okresie tłumaczenia biblijne (zob. Mt 27,32; Mk 15,21; Łk 23,26): *Szymon Cyrenejczyk* występuje w Biblii ks. J. Wujka (1923, s. 39, 61 i 99), *Szymon z Cyreny* w Biblii Tysiąclecia (1990, s. 1156, 1176 i 1211). *Cyreneusz* natomiast to zaadaptowana forma łacińska *Cyreneus* z Wulgaty (1994, s. 1572 i 1603).

W okresie posoborowym pojawiła się grupa tytułów wymagających większego wysiłku interpretacyjnego, zagadkowych, np. VI „Bez udawania” (Smoliński, 2017, s. 59), X „Prawda” (Młodziej, 2003, s. 91), II „Tajemnica i zadanie” (Gorzandt, 1994, s. 69), jak również opartych na metaforze: IV „Siewcy miłości” (Smoliński, 2017, 59), XIV „Prosty strój” (Smoliński, 2017, s. 61). Niektóre tytuły wykorzystują cytaty czy aluzje, np. XII „Śmierć zwarła się z życiem” (Duda, 2013) to cytaty z sekwencji wielkanocnej „Niech w święto radosne...”, XII „Ojczy” to przytoczone jedno z ostatnich słów Jezusa na krzyżu (Ryś, 2013, s. 41). Tu zatem funkcja aluzyjna jest widoczna jako odniesienie nazwy do szeroko rozumianego kontekstu, przy czym w tym szczególnym przypadku można by użyć również terminu funkcja intertekstualna (Rutkiewicz, Skowronek, 2004, s. 43).

Ciekawe są także nazwy oparte na paronomazji albo na antytezie, np. VIII „Pocieszenie pocieszających” (Duda, 2013), X „Bogactwo ubóstwa” (Duda, 2013). Antyteza, a więc środek oparty na kontraście, okazuje się szczególnie popularna, np. XIV „Pogrzeb nieśmiertelny” (Duda, 2013), XIII „Pan Jezus przybity do krzyża przez swoich **wrogów** zostaje zdjęty przez **przyjaciół**” (Poznań, 2013, s. 47), I „Człowiek sądzi Boga” (Gorzandt, 1994, s. 69).

Są to środki przyciągające uwagę, a zatem mamy do czynienia także z funkcją fatyczną, jednakże podporządkowaną impresywnej (por. Loewe, 2007, s. 9–10), podobnie jak funkcji impresywnej podporządkowana jest tu też funkcja estetyczna. Zabiegi te mogą być dla odbiorcy źródłem przyjemności płynącej z rozwiązywania zagadki, np. rozpoznania źródła cytatu czy aluzji albo ze znalezienia związku między tytułem a treścią stacji. Z drugiej strony jednak podają wskazówkę do głębszej interpretacji danego wydarzenia pasywnego. Zjawiska takie odnotowywano niejednokrotnie we współczesnych tytułach literackich (Markiewicz, 1998) czy prasowych (Skowronek, 2000; Wojtak, 2004a; Wojnowska, 2008). W przypadku nabożeństwa drogi krzyżowej pojawiają się dopiero w tekstach posoborowych.

PODSUMOWANIE

Wydaje się zatem, że można wyróżnić trzy nieostro ograniczone fazy ewolucji nazw stacji w XX w. W pierwszej fazie występowały tytuły o funkcji przede

wszystkim informatywnej i dość ściśle określonej budowie składniowej. Tytuły te przejawiały pewną wariantywność, polegającą głównie na wzbogacaniu o określenia emocjonalne, wartościujące oraz grzecznościowe. W drugiej fazie nastąpiła pewna stabilizacja nazw, tytuły stały się krótsze i bardziej schematyczne. Jeśli chodzi o składnię, pojawiły się tytuły w formie zawiadomień, oparte przede wszystkim na rzeczownikach odczasownikowych. W trzeciej fazie pojawiają się krótkie jednowyrazowe tytuły, które jedynie sygnalizują dane wydarzenie lub też nie tyle informują, co sterują interpretacją; na ogół są to zawiadomienia w formie rzeczownika w mianowniku. Formy nacechowane podniosłe ustępują miejsca codziennemu, niekiedy potocznemu słownictwu. Niektóre tytuły w tym okresie przyciągają uwagę przez zastosowanie cytatów, antytez, paronomazji czy niekonwencjonalnych metafor. Wciąż jednakże utrzymują się też tytuły tradycyjne.

Nazwy stacji drogi krzyżowej odzwierciedlają zmiany nie tylko w dyskursie religijnym, ale też w języku ogólnym. Najbardziej oczywiste jest usuwanie niektórych archaizmów, ale obserwujemy też związany z tym zwrot od podniosłości w stronę języka potocznego, upraszczanie etykiety językowej, dowartościowanie nowości i aktualności, dążenie do przyciągnięcia uwagi odbiorcy, np. poprzez gry komunikacyjne. Zjawiska te w dyskursie religijnym należy wiązać z soborowym hasłem Jana XXIII *aggiornamento* ('unowocześnienie, aktualizacja'), które dało impuls do radykalnych niekiedy zmian w języku religijnym, w tym wypadku do przełamania tradycyjnego ujęcia gatunkowego. Istotne również jest hasło *nowej ewangelizacji* Jana Pawła II polegającej na dążeniu do przyciągnięcia ludzi ochrzczonych, którzy odeszli od Kościoła. Należy jednak podkreślić, że na poziomie ogólniejszym większość wymienionych tendencji znana jest również ze współczesnego języka telewizji, internetu, reklamy czy literatury, a zatem ma w dużej mierze charakter ogólnokulturowy.

SKRÓTY ŹRÓDEŁ CYTOWANYCH¹⁴

Abramek — Abramek, R.J. (1994). Proszę Cię, abys był przy mojej krzyżowej drodze. W: J.J. Kopeć (red.), *Droga krzyżowa, Duchowość nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów polskich* (s. 48–54). Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.

Aniół (1902?)¹⁵ — Droga Krzyża Jezusowego to jest nabożeństwo, które, kiedy kto nabożnie odprawi, otrzyma te odpusty, które otrzymują nawiedzający miejsca św. w Jeruzalem. W: *Aniół*

¹⁴ Stosuję ortografię i interpunkcję oryginalną.

¹⁵ Bardzo często, szczególnie w starszych modlitewnikach, pomijano datę wydania (czasami także miejsce, nazwę wydawnictwa lub inne dane). Zwykle można jednak ustalić przybliżoną datę na podstawie zamieszczonej w modlitewniku tablicy świąt ruchomych albo daty imprimatur. Również niekonsekwencje w podawaniu nazw wydawnictw są odzwierciedleniem danych z karty tytułowej.

- Stróż chrześcijanina katolika. Zbiór modłów i pieśni służący dla dusz pobożnych. Z dodatkiem nieszpórów i pieśni łacińskich* (s. 345–388). Grudziądz: Wydawnictwo dzieł katolickich G. Jalkowskiego.
- Antoniewicz — Antoniewicz, K. (1923). *Droga krzyżowa. Siedm uwag o siedmiu boleściach N.P. Marji. Kwiateczki misyjne. Przez krzyż do nieba. Wianek krzyżowy*. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów.
- BT (1990) — *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*. Poznań–Warszawa: Wydawnictwo Pallottinum.
- BW (1923) — *Biblia to jest księgi Starego i Nowego Testamentu, z łacińskiego na język polski przełożone przez ks. d. Jakóba Wujka*. Warszawa: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne.
- Bochnia (1900) — *Droga Krzyżowa ułożona przez św. Leonarda de Porto Mauricio, które to nabożeństwo corocznie w kolizeum (sic!) w Rzymie uroczyście się obchodzi*. Bochnia: nakładem księgarni W. Hillenbranda.
- Bories — Bories, M. (2000). Zanurzeni w Twoją śmierć i zmartwychwstanie, W: M. Bories, *Droga Krzyżowa i Sakramenty* (s. 7–18). Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek.
- Brewiarzyk (1912?) — *Droga Krzyżowa czyli Stacje Męki Pańskiej*. W: *Brewiarzyk terycarski kieszonkowy* (s. 304–317). [b.m.].
- Chmiel — Chmiel, J. (2006). *Akademicka droga krzyżowa ulicami starego Krakowa*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Chrząszcz (1914) — *Droga Krzyża Jezusowego, którą, gdy kto nabożnie odprawi, otrzyma te odpusty, które otrzymują nawiedzający miejsca św. w Jeruzalem*. W: J. Chrząszcz (oprac.), *Jezus, Maryja, Józef, moi niebiescy Towarzysze w życiu i śmierci. Książka do nabożeństwa dla wygody chrześcijan-katolików* (s. 238–268). Warszawa i Wimperk (Czechy): Zakład katolickich wydawnictw i drukarnia J. Steinbrenera.
- Duda — Duda, M. (2005). *Droga Krzyżowa z Janem Pawłem II*. <https://liturgia.wiara.pl/doc/419094>. Droga-Krzyżowa-z-Janem-Pawłem-II (dostęp: 15.03.2013).
- Franciszkanie (1916) — *Droga Krzyżowa w 14 stacyach ułożona dla pożytku wiernych*. Kraków: nakładem oo. franciszkanów.
- Gorzandt — Gorzandt, A. (1994). Wstanę i pójde do ojca, W: J.J. Kopeć (red.), *Droga krzyżowa. Duchowość nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów polskich* (s. 69–75). Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.
- Grudniok — Grudniok F. (1994). Parafialna droga krzyżowa. W: J.J. Kopeć (red.), *Droga krzyżowa. Duchowość nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów polskich* (s. 81–86). Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.
- Grudziądz (1906?) — *Droga Krzyża Jezusowego to jest nabożeństwo, które, gdy kto nabożnie odprawi, otrzyma te odpusty, które otrzymują nawiedzający miejsca św. w Jeruzalem*. W: *Wyborek czyli krótki sposób nabożeństwa codziennego dla rzymsko-katolików z dodatkiem pieśni*. (s. 188–220). Grudziądz: Wydawnictwo dzieł katolickich G. Jalkowskiego.
- Haduch — Haduch, H. (1921). *Śladami Chrystusa. Krótkie rozmyślenia na temat drogi krzyżowej*. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów.
- Jakiel (1946) — *Stacje Drogi Krzyżowej*. W: S. Jakiel, *Modlitewnik (mszałik)*. b.r.w. (s. 56–65). Przemysł: nakładem związku Caritas diecezji przemyskiej.
- Kiersnowski — Kiersnowski, K. (1926). *Przez Golgotę ku udoskonaleniu*. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów.
- Korża — Korża, H. (2013). *Droga krzyżowa w intencji trzeźwości narodu*. <http://oat.com.pl> (dostęp: 15.03.2013).
- Maliński — Maliński, M. (1994). Droga krzyżowa, W: J.J. Kopeć J.J. (red.), *Droga krzyżowa, Duchowość nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów polskich* (s. 299–303). Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.
- Młodzież (2003) — *Ważny, T. Droga krzyżowa dla młodzieży*. W: T. Ważny. *Pójde z Tobą drogą krzyża* (s. 86–95). Kraków: Wydawnictwo „Fides”.

- Nadzieja (2013) — Świerżawski, W. Droga wiary, nadziei i miłości. W: W. Świerżawski. *Odgadnąć krzyż. Drogi krzyżowe* (s. 90–97). Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu.
- O Krzyżach (2013) — *Droga Krzyżowa o Krzyżach i Kapliczkach przydrożnych*. www.dominikanie.com (dostęp: 15.03.2013).
- Opole (1960) — Droga krzyżowa. W: *Mszał. Modlitewnik* (s. 439–446). Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża.
- Paulini (1938) — *Droga krzyżowa. Gorzkie Żale i kilka pieśni wielkopostnych*. Częstochowa: nakładem oo. paulinów na Jasnej Górze.
- Podgórze (1903) — *Droga krzyżowa. Gorzkie żale. Wybór pieśni o męce Pańskiej*. Podgórze: nakładem L. Poturalskiego.
- Poznania (2013) — Świerżawski, W. Krzyżowa droga poznania Prawdy. W: W. Świerżawski. *Odgadnąć krzyż. Drogi krzyżowe* (s. 41–48). Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu.
- Prawdy (2013) — *Droga Krzyżowa III (Prawdy)*. www.dk.homilie.org (dostęp: 15.03.2013).
- Ryś — Ryś, G. (2013). *Droga krzyżowa. Pielgrzymka 2011*. Kraków: Wydawnictwo „eSPe”.
- Smoliński — Smoliński, L. (2017). Droga krzyżowa. Miłosierny w miłosiernych. Za Jezusem z kard. Van Thuanem. W: L. Smoliński, *Modlitwy rodzinne* (s. 58–61). Kraków: Dom Wydawniczy „Rafael”.
- Skarbczyk (1983) — Droga krzyżowa. W: *Skarbczyk modlitw i pieśni* (s. 158–164). Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.
- Tom. Tromb. V — Tomanek, R., Trombala, F. (1933). V Nabożeństwo Drogi Krzyżowej. W: R. Tomanek, F. Trombala, *Królewska Droga Krzyża. 12 Nabożeństw Drogi Krzyżowej* (s. 75–88). Cieszyn: nakładem Dziedzictwa bł. Jana Sarkandra dla Ludu Polskiego na Śląsku.
- Uczcijmy (2013) — Świerżawski W., *Uczcijmy krzyż odwieczny*. W: W. Świerżawski. *Odgadnąć krzyż. Drogi krzyżowe* (s. 75–80). Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu.
- Wadowice (1903) — *Droga Krzyżowa Zbawiciela świata Jezusa Chrystusa czyli Stacye rzymskie podług od stoletnych (sic!)*. Wadowice: nakładem i drukiem Franciszka Foltina.
- Ważny — Ważny, T. (2003). *Pójdę z Tobą drogą krzyża*. Kraków: Wydawnictwo „Fides”.
- Węgrzyniak — Węgrzyniak, W. (2020). *Droga krzyżowa epidemii*. <https://blog.gosc.pl/ksWojciechWęgrzyniak/2020/03/27/Droga-krzyzowa-epidemii> (dostęp: 2.04.2020).
- Wielicki (1912) — Droga Krzyżowa. W: *Zdrowaś Marja. Zbiór modlitw. Zebrał i ułożył J. Wielicki* (s. 256–287). Warszawa: Drukarnia St. Niemiry i Synów.
- Włg (1994) — *Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Wojdecki (1985) — *Drugi sposób rozważania drogi krzyżowej*. W: W. Wojdecki (oprac.). *Wierzę w Ciebie, Boże żywy* (s. 383–389). Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej.

LITERATURA

- Breza, E. (1998). Nazwy obiektów i instytucji związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy) [Names of objects and institutions connected with modern civilization (chrematonyms)]. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* [Polish Proper Names. Encyclopedia] (s. 343–361). Warszawa–Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie; Instytut Języka Polskiego PAN.
- Gałkowski, A. (2011). *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim* [Chrematonyms in the cultural-use function. An onomastic comparative study on Polish, Italian, French material]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

- Kopeć, J.J. (1994). Droga krzyżowa, *Duchowość nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów polskich* [Stations of the Cross. Spirituality of the devotion and anthology of contemporary Polish texts]. Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.
- Kosyl, C. (2001). Chrematonimy [Chrematonyms]. W: J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski* [Contemporary Polish Language] (s. 447–452). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Loewe, I. (2007). *Gatunki paratekstowe w komunikacji medialnej* [Paratextual genres in mass media communication]. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Makuchowska, M. (1994). Zmiany we współczesnym języku religijnym [Changes in contemporary religious language]. W: S. Gajda, Z. Adamiszyn (red.), *Przemiany współczesnej polszczyzny* [Changes of contemporary Polish language] (s. 107–112). Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich — Instytut Filologii Polskiej.
- Makuchowska, M. (1998). Etykieta w modlitwie [Etiquette in prayer]. W: S. Gajda i H. Sobeczko (red.), *Człowiek — dzieło — sacrum* [Human — work — sacrum] (s. 321–326). Opole: Uniwersytet Opolski — Instytut Filologii Polskiej.
- Markiewicz, H. (1998). Tytuły dzieł literackich [Titles of literary works]. W: H. Markiewicz, *Zabawy literackie* [Literary activities] (s. 11–32). Kraków: Oficyna Literacka.
- Okoniowa, J. (2007). Ideonim — pomiędzy nazwą własną a metatekstem [Ideonim — between proper noun and metatext]. W: A. Cieślakowa, B. Czopek-Kopciuch i K. Skowronek (red.), *Nowe nazwy własne — nowe tendencje badawcze* [New proper names — new research trends] (s. 73–79). Kraków: Wydawnictwo Pandit.
- Pisarek, W. (1967). *Poznać prasę po nagłówkach! Nagłówki wypowiedzi prasowej w oświeceniu lingwistycznym* [Know the press by their headlines! Headlines of press texts in light of linguistics]. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”.
- Rahner, K. i Vorgrimler, H. (1987). *Mały słownik teologiczny* [A small theological dictionary]. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Rutkowski, M. (2001). Wstępna charakterystyka funkcji nazw własnych [Preliminary characteristics of the functions of proper nouns]. *Onomastica*, 46, 7–29.
- Rutkowski, M. i Skowronek, K. (2004). *Media i nazwy. Z zagadnień onomastyki medialnej* [Media and names. The problems of onomastics in media]. Kraków: Wydawnictwo Lexis.
- Sieradzka-Mruk, A. (2014). Innowacje gatunkowe współczesnej drogi krzyżowej [Innovations in the speech of the contemporary Way of the Cross]. W: P. Zmigrodzki, S. Pręczyk-Kisielak (red.), *Bogactwo współczesnej polszczyzny* [The richness of contemporary Polish language] (s. 309–316). Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- Sieradzka-Mruk, A. (2016). „Radość i nadzieja, smutek i trwoga” w nabożeństwie drogi krzyżowej. *Wybrane aspekty ewolucji dyskursu religijnego w XX wieku na przykładzie leksyki dotyczącej uczuć* [„The joys and the hopes, the griefs and the anxieties” in the Stations of the Cross Worship. Selected aspects of the development of religious discourse in the 20th century on the basis of vocabulary related to emotions]. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Sieradzka-Mruk, A. (2018). Kategoria superlatywu w dawnych i współczesnych tekstach nabożeństwa drogi krzyżowej [The category of superlatives in former and new texts of the Stations of the Cross]. W: R. Przybylska, M. Rak i A. Kwaśnicka-Janowicz (red.), *Historia języka, dialektologia i onomastyka w nowych kontekstach interpretacyjnych* [A history of language, dialectology and onomastics in new interpretative contexts] (s. 181–189). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Skowronek, K. (2000). Między *Bluszczem* a *Cosmopolitan*. Tytuły polskich czasopism kobiecych XX wieku [Between *Bluszcz* and *Cosmopolitan*. Titles of Polish magazines for women in the 20th century]. *Onomastica*, 45, 269–289.
- Wojnowska, J. (2008). Cechy i funkcje tytułu w tekście publicystycznym na przykładzie felietonów J. Hennelowej i J. Podsiadły [Properties and functions of titles in journalistic texts on the examples of J. Hennelowa’s and J. Podsiadły’s feuilletons]. *Język Polski*, 88(1), 29–38.

- Wojtak, M. (2004a). *Gatunki prasowe* [Press genres]. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Wojtak, M. (2004b). Styl religijny w perspektywie genologicznej [Religious style in genological perspective]. W: S. Mikołajczak, T. Węclawski (red.), *Język religijny dawniej i dziś* [The language of religion, past and present] (s. 104–113). Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”.

SUMMARY

NAMES OF THE STATIONS IN THE WAY OF THE CROSS SERVICE (CHANGES IN THEIR STRUCTURE AND FUNCTION IN THE 20TH CENTURY)

The names of stations in the Way of the Cross may be used as titles of pictures and sculptures, each corresponding to a particular event in the Passion of Christ, or as titles of meditations. The article focuses on the second meaning, but the trends of the development of both kinds of names are similar. The study is based on material consisting of about 200 texts of the service that have been published from the beginning of the 20th century to the present (2020). The purpose of the article is to describe the changes that have taken place in the 20th century, a period of particularly turbulent changes in religious discourse. The article deals with the function, syntactic structure and features of style, such as the use of archaic or colloquial vocabulary. These properties are considered in connection with social and cultural changes. At the beginning of the analyzed period, it was customary to use relatively long titles, which informed the participant or reader about a particular event using expressive and evaluative lexis. Those titles gradually gave way to short, schematic names. Since the Second Vatican Council, titles of a new type have appeared. Their purpose is to attract the attention of the recipient. They are based on a riddle, a contrast, allusions, etc. Therefore, the recipient derives satisfaction from deciphering the puzzle or finding the source of the quote or allusion. These phenomena are known from research on the language of press or fiction, but they can also be linked to current trends in the so-called new evangelization.

Keywords: ideonyms, Stations of the Cross, Vatican II, religious language